NORAKSTS
Lieta Nr.A42606907
SKA-42/2012

S P R I E D U M S

Rīgā 2012.gada 13.janvārī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese L.Slica
senatore J.Briede
senators A.Guļāns

piedaloties pieteicējas SIA „Medusroze" pārstāvim *J.L.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Medusroze" pieteikumu par Veselības ministrijas 2007.gada 24.jūlija lēmuma Nr.V-01-18.01-14/1240 atzīšanu par prettiesisku, morālā kaitējuma un zaudējumu atlīdzināšanu, sakarā ar SIA „Medusroze" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 12.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju valsts aģentūra (turpmāk – Aģentūra) 2006.gada 14.decembrī, izskatot pieteicējas SIA „Medusroze" iesniegumu, pieņēma lēmumu par augu cigarešu „Honeyrose" reģistrēšanu veselību veicinošas preces statusā (turpmāk – 2006.gada 14.decembra lēmums) un izsniedza Veselības veicināšanas ierīces/preces reģistrācijas apliecību Nr.VV060115 (turpmāk – reģistrācijas apliecība) ar derīguma termiņu līdz 2007.gada 14.decembrim.

[2] Aģentūra 2007.gada 28.maijā pieņēma lēmumu Nr.6079, ar kuru atcēla 2006.gada 14.decembra lēmumu un atzina par spēkā neesošu pieteicējai izsniegto reģistrācijas apliecību.

Izskatot pieteicējas iesniegumu, Veselības ministrija 2007.gada 24.jūlijā vēstulē Nr.V-01-18.11-14/1240 norādīja, ka, pārdodot augu cigaretes aptieku tīklā kā veselību veicinošu preci, tiek radīts maldīgs priekšstats par produktu kā veselīgu jeb veselību veicinošu.

[3] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, vēlāk to papildinot, par Veselības ministrijas lēmuma atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu Ls 42 388,98 un morālā kaitējuma Ls 20 000 atlīdzināšanu.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2009.gada 27.oktobra spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Iestādes lēmums pamatots ar Administratīvā procesa likuma 83.pantu un Administratīvā procesa likuma 86.panta otrās daļas 3.punktu, tāpēc tiesai jāizvērtē, vai 2006.gada 14.decembra lēmuma palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses.

[4.2] Aģentūras lēmuma pamatojumā ir norādīts apstāklis, kas tai bija zināms jau 2006.gada 14.decembra lēmuma pieņemšanas laikā, ka augu cigarešu smēķēšanas process rada darvu, tvana gāzi un citus veselībai kaitīgus produktus, kas ir kaitīgi gan to lietotājiem, gan apkārtējiem. Tādējādi secināms, ka izšķirties par labu minētā lēmuma atcelšanai Aģentūrai palīdzējis secinājums, ka augu cigaretēm piešķirtais veselību veicinošas preces statuss var radīt sabiedrībā maldīgu iespaidu par augu cigarešu pilnīgo nekaitīgumu.

[4.3] Fakts, ka kāda prece tiek pārdota aptieku tīklā, var radīt sabiedrībā priekšstatu par šīs preces nekaitīgumu. Taču, ņemot vērā Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centra 2007.gada 14.maijā vēstulē norādīto, ka kaitējums, kas rodas no herbālo (augu) cigarešu degšanas rezultātā radītām (tvana gāze, darva u.c.) vielām, ir ļoti nopietns, jo šīs vielas ir saslimstības un mirstības cēlonis no tādām slimībām kā sirds asinsvadu slimības, insulti, plaušu, balsenes, mutes dobuma, rīkles, barības vada vēži, hroniskas obstruktīvas plaušu slimības, secināms, ka 2006.gada 14.decembra lēmuma palikšana spēkā skar sabiedrības intereses ne tikai dzīvot ar tvana gāzi nepiesārņotā vidē, bet arī paļauties uz to, ka aptieku tīklā netiek realizētas veselībai bīstamas preces. Tas uzskatāms par būtisku sabiedrības interesi.

Tādējādi 2006.gada 14.decembra lēmums pamatoti atzīts par prettiesisku, jo augu cigaretes bez jebkāda pamatojuma tika atzītas par veselību veicinošu preci, ignorējot augu cigarešu negatīvo iedarbību uz cilvēku veselību. Minētā lēmuma prettiesiskums izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta trešajā daļā nostiprinātā principa, ka valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs. Pieņemot lēmumu, kas nav bijis sabiedrības interesēs, Aģentūra kā valsts pārvaldes iestāde rīkojusies prettiesiski.

[4.4] Administratīvā procesa likuma 86.panta otrās daļas 3.punkts paredz, ka attiecīgā publisko tiesību juridiskā persona saskaņā ar šā likuma 8.nodaļu atlīdzina adresātam zaudējumus vai personisko kaitējumu, kas tam radies sakarā ar administratīvā akta atcelšanu.

Pieteicēja atbilstoši Administratīvā procesa likuma 96.pantam nav darījusi zināmus iestādei tos apstākļus, kurus iestādei būtu nepieciešams zināt, lai konstatētu pieteicējai ar lēmuma atcelšanu nodarīto zaudējumu vai kaitējuma apmēru. Iesniegumā iestādei pieteicēja norādījusi tikai to, ka ar reģistrācijas apliecības atsaukšanu pieteicējai un Lielbritānijas ražotāju kompānijai ir nodarīts būtisks morāls un materiāls kaitējums, un uzdevusi retorisku jautājumu: vai Veselības ministrija uzskata, ka nodarītie zaudējumi būtu atlīdzināmi? Līdz ar to secināms, ka, pārsūdzot tiesā Veselības ministrijas lēmuma tiesiskumu, pieteicēja, ņemot vērā Administratīvā procesa likuma 96.pantā noteikto, šajā procesā vairs nevar atsaukties uz apstākļiem par iespējamo nodarītā kaitējuma apmēru atlīdzinājuma pamatojumam atbilstoši Administratīvā procesa likuma 8.nodaļā noteiktajam.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2011.gada 12.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa pievienojās pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, kā arī norādīja tālāk minēto.

[5.1] Lietā nav strīda, ka tika pieņemts skaidri izteikts Aģentūras lēmums par augu cigarešu reģistrēšanu veselību veicinošas preces statusā un ka pieteicēja uzskatīja šo lēmumu par tiesisku un paļāvās uz to.

Izvērtējot situāciju no tiesiskās paļāvības aspekta, secināms, ka Veselības ministrijas lēmums ir samērīgs un taisnīgs.

[5.2] Administratīvā procesa likuma 96.pants ir ietverts Administratīvā procesa likuma 8.nodaļas regulējumā ar mērķi, lai iestādei būtu iespēja personai labvēlīga prettiesiska administratīvā akta atcelšanas gadījumā jau akta atcelšanas stadijā izvērtēt tos zaudējumus, kādus personai akta atcelšana var radīt, tādējādi izšķirties par lietderīgāko un

taisnīgāko lēmumu, izvērtējot un samērojot akta atcelšanas gadījumā privātpersonai radīto zaudējumu apmēru ar iespējamo izdevumu slogu atbildētājas budžetam.

Pieteicēja nav norādījusi iestādei, kādi naudas izteiksmē mērāmi mantiskie zaudējumi tai ir nodarīti, kāds ir to lielums un uz kādiem ekonomiskiem aprēķiniem tie balstīti. Arī attiecībā uz personisko kaitējumu nav izvirzīti argumenti, kas ļautu iestādei izvērtēt pieteicējas profesionālās reputācijas sagrāvi.

Izvērtējot tiesai iesniegtos pierādījumus zaudējumu apmēram, secināms, ka visi pierādījumi gan attiecībā uz tiešiem, gan netiešiem zaudējumiem ir bijuši pieteicējas rīcībā jau 2007.gada 28.maija lēmuma izdošanas laikā. Līdz ar to nav konstatējami attaisnojošie iemesli, kas varēja kavēt pieteicēju norādīt konkrētu prasīto zaudējumu apmēru Veselības ministrijai, iesniedzot attiecīgus pierādījumus. No iepriekš minētā secināms, ka pieteicēja nepamatoti nav pildījusi Administratīvā procesa likuma 96.pantā noteikto pienākumu darīt iestādei zināmus apstākļus, kurus tai nepieciešams zināt, lai konstatētu attiecīgā publisko tiesību subjekta atbildības pamatu un nodarīto zaudējumu apmēru.

Attiecībā uz negūto peļņu secināms, ka veselību veicinošas preces statusa anulēšana augu cigaretēm neierobežoja pieteicējas tiesības izplatīt tās Latvijā un neliedza pieteicējai turpināt uzsākto komercdarbību šī produkta izplatīšanā citās tirdzniecības vietās.

Pieteicējai bija iespējas veikt saprātīgas darbības, lai pasargātu sevi no zaudējumiem, piemēram, meklēt aizstājošas tirdzniecības vietas produkta izplatīšanai. Savas darbības nepārkārtošana un citu tirdzniecības vietu nemeklēšana ir galvenais cēlonis negūtai peļņai. Veicot iepriekš minētās darbības, pieteicēja sevi būtu pasargājusi no zaudējumiem. Līdz ar to secināms, ka pieteicēja pati ir pieļāvusi peļņas atrāvumu, proti, pieteicējas vaina ir negūtās peļņas galvenais cēlonis, līdz ar pieteicējai nav tiesību uz zaudējumu atlīdzību negūtās peļņas veidā.

[5.3] Nav konstatējams pieteicējas reputācijai nodarīts kaitējums, kas būtu radies, pieņemot Veselības ministrijas lēmumu. Plašsaziņas līdzekļos norādītā informācija, kas pamatā satur pieteicējas neapmierinātību ar veselību veicinošas preces statusa atcelšanu augu cigaretēm „Honeyrose", ko pieteicēja uzskata par nepamatotu un neobjektīvu, neaizskar pieteicējas reputāciju.

[6] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā norādīts tālāk minētais.

[6.1] Tiesa, analizējot tiesiskās paļāvības principa vispārīgo būtību, atstāja bez ievērības, ka pieteicējas paļāvība uz iestādes doto apsolījumu ir aizsardzības vērta.

[6.2] Tiesa nav vērtējusi, ka pārsūdzētais lēmums neietver nevienu objektīvu un zinātniski pierādītu argumentu par augu cigarešu kaitīgumu. Secinājumu, ka reģistrācijas apliecība anulēta tiesiski, tiesa izdarīja, balstoties uz iestāžu vispārīgiem izteikumiem par tvana gāzes radītiem vidi piesārņojošiem faktoriem un pieņēmumiem, ka tieši augu cigaretes „Honeyrose" var radīt negatīvas sekas to lietotājiem.

[6.3] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka Latvijas aptieku tīklā brīvi iegādājami medikamentu statusā esošie līdzekļi „Nicotinell" un „Nicorette NAT", kas tiek klasificēti kā efektīvi līdzekļi, kas palīdz atbrīvoties no nikotīna atkarības. Likuma „Par tabakas izstrādājumu realizācijas, reklāmas un lietošanas ierobežošanu" 1.panta 2.punktā ietverta nikotīna definīcija, kas noteic, ka nikotīns ir tabakā un tabakas izstrādājumos esošs alkaloīds, spēcīga nervu sistēmu apdraudoša inde, kas izraisa pieradumu un atkarību no tās. No šo brīvi tirgoto un aptiekas pieejamo produktu lietošanas instrukcijas redzams, ka šie izstrādājumi ir bīstami cilvēku veselībai un var izraisīt dažādas bīstamas blakusparādības. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka attiecībā uz augu cigaretēm „Honeyrose" nav pierādīta kaitējuma iestāšanās iespēja. Nepareizi novērtējot lietā esošus pierādījumus, tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 154.panta noteikumus.

[6.4] Tiesa nav vērtējusi, ka administratīva procesā iestādē pieteicējas viedoklis netika uzklausīts, līdz ar to arī pats lēmuma pieņemšanas process ir prettiesisks.

[7] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[8] Lēmums par 2006.gada 14.decembra lēmuma atcelšanu pamatots ar Administratīvā procesa likuma 86.panta otrās daļas 3.punktu, kas noteic, ka adresātam labvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja administratīvā akta palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses.

Piemērojot minēto tiesību normu, tiek apsvērts, vai konkrētajos apstākļos priekšroka dodama tiesiskās paļāvības principam vai tiesiskuma principam. Apgabaltiesa pareizi norādīja kritērijus, kuri tiek izvērtēti, lai secinātu, vai personas tiesiskā paļāvība ir jāņem vērā. Proti, jāapsver, vai bija kaut kas, uz ko varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums), vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās, vai attiecīgā personas paļāvība ir aizsardzības vērta (*sk., piemēram, Senāta 2010.gada 20.maija sprieduma lietā Nr.SKA-240/2010 18.punktu*).

Apgabaltiesa ir atzinusi, ka bija skaidri izteikts Aģentūras lēmums par augu cigarešu reģistrēšanu veselību veicinošas preces statusā un ka pieteicēja uz paļāvās.

Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa nevērtēja, vai pieteicējas paļāvība ir aizsardzības vērta. Apgabaltiesa, vērtējot minēto jautājumu, salīdzināja pieteicējas interesi izplatīt augu cigaretes kā veselību veicinošu preci aptieku tīklā un sabiedrības intereses iegādāties aptieku tīklā preces, kas paredzētas cilvēka veselības uzlabošanai vai veicināšanai, un netikt maldinātai par produktu kā par veselīgu. Tiesa atzina, ka konkrētajā gadījumā sabiedrības intereses paļauties, ka aptiekās netiek realizētas veselībai bīstamas preces, atzīstamas par svarīgākām salīdzinājumā ar pieteicējas interesēm komercdarbības ietvaros konkrēto preci izplatīt tieši caur aptieku tīklu.

Senāts nesaskata pārkāpumu minēto lietas apstākļu vērtējumā, ka pieteicējas paļāvība nav aizsardzības vērta.

[9] 2006.gada 14.decembra lēmums pieņemts saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 2.augusta noteikumu Nr.581 „Medicīnisko ierīču reģistrācijas, atbilstības novērtēšanas, izplatīšanas, ekspluatācijas un tehniskās uzraudzības kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.581) 96.punktu. Minētā tiesību norma noteica, ja reģistrācijas vai atbilstības novērtēšanas procesā netiek apliecināta reģistrācijai vai atbilstības novērtēšanai pieteiktās medicīniskās ierīces atbilstība medicīniskās ierīces statusam un tā ir vērsta uz veselības uzlabošanu vai veicināšanu, to neiekļauj medicīnisko ierīču reģistrā LATMED, bet piešķir tai veselību veicinošas preces statusu. 96.punkts ar 2008.gada 20.augustu tika svītrots no Noteikumiem Nr.581, jo veselību veicinošas preces neatbilst medicīniskās ierīces statusam un uz tām nevarēja attiecināt kārtību, kādā veic medicīnisko ierīču reģistrāciju, atbilstības novērtēšanu, kā arī to izplatīšanu, ekspluatāciju un tehnisko uzraudzību, ko noteic minētie noteikumi.

Tiesa pareizi konstatēja, ka Noteikumi Nr.581 nesniedza veselību veicinošas preces definīciju. Arī Ārstniecības likums, pamatojoties uz kuru izdoti Noteikumi Nr.581, nesniedz šādu definīciju. No noteikumu 96.punkta izriet, ka vienīgie kritēriji preces reģistrācijai šādā statusā bija preces neatbilstība medicīniskās ierīces statusam un tas, ka tā vērsta uz veselības uzlabošanu vai veicināšanu.

Pieteicēja kasācijas sūdzībā norāda, ka tiesa nav vērtējusi to, ka pārsūdzētais lēmums neietver nevienu objektīvu un zinātniski pierādītu argumentu par augu cigarešu kaitīgumu. Atbildot uz minēto argumentu, Senāts norāda, ka no Noteikumu Nr.581 96.punkta izriet, ka pirms produkta reģistrācijas Aģentūrā veselību veicinošas preces

statusā bija izvērtējama tā atbilstības medicīniskajiem kritērijiem, proti, vai šis produkts atbilst veselību veicinošas preces kritērijiem. Tātad vispirms bija jāpierāda iespēja preci izmantot veselības uzlabošanai vai veicināšanai.

Arī Eiropas Kopienu Tiesa (šobrīd – Eiropas Savienības Tiesa) 2006.gada 30.marta spriedumā lietā C-495/04 *A.C.Smits-Koolhoven v Staatssecretaris van Financiën* atzinusi, lai izlemtu, vai izstrādājums varētu tikt lietotas medicīniskiem mērķiem, ir jāpārbauda, vai šis izstrādājums satur vielas, kuru sadedzināšana un ieelpošana rada zinātniski atzītu ārstniecisku vai profilaktisku medicīnisku iedarbību. Tiesa secināja, ka cigaretes, kuras nesatur vielas, kurām ir medicīniska iedarbība, nevar atzīt par izstrādājumiem medicīniskai lietošanai (*sk. minētā sprieduma 22., 34.punktu*).

Tiesa konstatēja, ka Aģentūras rīcībā, pieņemot 2006.gada 14.decembra lēmumu, bija informācija par augu cigarešu kaitīgumu, tomēr šo apstākļu zināšana nav atturējusi Aģentūru izsniegt pieteicējai reģistrācijas apliecību, ņemot vērā tikai to, ka augu cigaretes var tikt ieteiktas kā smēķēšanas atmešanas palīglīdzeklis. Ievērojot minēto, tiesa atzina, ka minētais lēmums pamatoti tika atzīts par prettiesisku.

Senāta ieskatā, konkrētajā gadījumā, lai atceltu prettiesisku administratīvo aktu, kas pieņemts bez pamatojuma par augu cigarešu izmantošanu veselības uzlabošanu vai veicināšanu, nav jāpierāda to kaitīgums. Šajā gadījumā pietiek ar to, ka tiek pierādīts, ka augu cigaretes nav paredzētas veselības uzlabošanai vai veicināšanai.

[10] Ievērojot iepriekšējā punktā minēto, nepamatots ir pieteicējas kasācijas sūdzības arguments, ka tiesai vajadzēja vērtēt citu aptieku tīklā pārdodamo preču, piemēram, „Nicotinell" un „Nicorette NAT" sastāvu un kaitīgumu salīdzinājumā ar augu cigaretēm. Lai atzītu, ka konkrētā prece – augu cigaretes – ir veselību veicinoša prece, ir jāvērtē tieši tās atbilstība šim statusam, nevis jāvērtē citu preču ķīmiskais sastāvs un ietekme uz veselību.

Līdz ar to tiesas rīcībā nav saskatāms arī Administratīvā procesa likuma 154.panta pārkāpums par pierādījumu pienācīgu novērtējumu.

[11] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādījusi, ka tiesa nav vērtējusi, ka iestāde nav devusi iespēju pieteicējai izteikt savu viedokli.

Administratīvā procesa likuma 62.pants uzliek pienākumu iestādei uzklausīt adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus lietā, kurā tiek lemts par adresātam vai trešajai personai iespējams nelabvēlīgu administratīvo aktu. Uzklausīšanas pienākums ir

spēkā gan lemjot par privātpersonai esošu tiesību liegšanu, gan lemjot par privātpersonas prasījumu piešķirt tai tiesības.

Uzklausīšanas pienākuma neizpildīšanas sekas ir administratīvā akta apstrīdamība. Tā ietekmē administratīvā akta atcelšanu tikai tiktāl, ciktāl uzklausīšanas pienākuma neievērošana ir ietekmējusi administratīvā akta saturu, t.i., vai uzklausīšana varēja novest pie satura ziņā citāda administratīvā akta izdošanas. Apgabaltiesa nav sniegusi savus apsvērumus par minēto jautājumu, lai gan tiesai ir jāpārbauda, vai administratīvais akts ir izdots, ievērojot procesuālos priekšnoteikumus (Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmās daļas 1.punkts). Ievērojot apgabaltiesas sprieduma pamatojumu un kasācijas sūdzības argumentu saturu, Senāta ieskatā, nav pamata uzskatīt, ka pieteicējas neuzklausīšana zemākā iestādē novedusi pie prettiesiska lēmuma pieņemšanas. Turklāt pieteicējam ir bijusi iespēja izteikt savu viedokli apstrīdēšanas iesniegumā augstākai iestādei. Tāpēc minētais apstāklis nav pamats sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 12.aprīļa spriedumu, bet SIA „Medusroze" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese	*(paraksts)*	L.Slica
Senatore	*(paraksts)*	J.Briede
Senators	*(paraksts)*	A.Guļāns

NORAKSTS PAREIZS
Tiesnese L.Slica
Rīgā 2012.gada 13.janvārī